

Faillissementen: oorzaken en schulden 2010

10

Dick Boer en Vinodh Lalta

Publicatiedatum CBS-website: 6 oktober 2011

Verklaring van tekens

.	=	gegevens ontbreken
*	=	voorlopig cijfer
**	=	nader voorlopig cijfer
x	=	geheim
–	=	nihil
–	=	(indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
o (o,o)	=	het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	=	een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2010–2011	=	2010 tot en met 2011
2010/2011	=	het gemiddelde over de jaren 2010 tot en met 2011
2010/'11	=	oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2010 en eindigend in 2011
2008/'09–		
2010/'11	=	oogstjaar, boekjaar enz., 2008/'09 tot en met 2010/'11

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek
Grafimedia

Internet

www.cbs.nl

Omslag

TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier:
www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek,
Den Haag/Heerlen, 2011.
Verveelvoudiging is toegestaan,
mits het CBS als bron wordt vermeld.

1. Inleiding

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) verzamelt, bewerkt en publiceert de aantallen uitgesproken en beëindigde faillissementen. Uitvoerige informatie over deze onderwerpen is gratis te raadplegen via de internetsite van het CBS, op de themapagina Veiligheid en Recht. Daarnaast verricht het CBS elke twee jaar aanvullend dossieronderzoek naar faillissementen die in de even kalenderjaren zijn beëindigd. Hierbij wordt gekeken naar de omvang van de onbetaald gebleven schulden en de (vermoedelijke) oorzaak van de faillissementen (voor zover beëindigd door opheffing, insolventie en akkoord). Daarbij wordt ook onderzocht of er sprake is van de benadeling van schuldeisers. In deze publicatie wordt hierover verslag gedaan.

Paragraaf 1 gaat over de aanvragers, oorzaak en behandelingsduur van beëindigde faillissementen. Vervolgens wordt in paragraaf 2 ingegaan op de onbetaald gebleven schulden ten gevolge van faillissementen, terwijl in paragraaf 3 informatie over strafbare benadeling bij faillissementen wordt gepresenteerd. In de bijlage worden ten slotte de gehanteerde begrippen, bronnen en wijze van verwerking besproken.

2. Samenvatting

In 2010 zijn 8,4 duizend faillissementen beëindigd, waarvan ruim 60 procent door opheffing wegens gebrek aan baten en ruim een kwart door boedelvereffening. Door omzetting in een schuldsanering zijn 761 faillissementen (9 procent) beëindigd en in 2 procent van de beëindigingen werd een akkoord bereikt.

Bij de beëindigde faillissementen van vennootschappen was bij bijna een op de drie zaken sprake van economische oorzaken van het faillissement. Voor eenmanszaken speelde dit minder vaak een rol: bij bijna een op de vier beëindigde faillissementen van eenmanszaken was de economie de oorzaak.

Wanneer de faillissementen die door schuldsanering zijn beëindigd buiten beschouwing worden gelaten, zijn in 2010 ruim 7,6 duizend faillissementen beëindigd. De onbetaald gebleven schuld van deze zaken bedroeg 4,2 miljard euro. Dit komt overeen met gemiddeld 546 duizend euro per faillissement. Dat is 8 procent meer dan bij de in 2008 beëindigde faillissementen, toen de onbetaald gebleven schuld nog gemiddeld 504 duizend euro per faillissement bedroeg.

In 12 procent van de beëindigde zaken was *zeker* sprake van benadeling van schuldeisers. Hiermee was een bedrag van 688 miljoen euro aan onbetaald gebleven schuld gemoeid. Bij nog eens 12 procent was sprake van *waarschijnlijke* benadeling van schuldeisers, waarmee een bedrag van 593 miljoen euro gemoeid was.

3. Beëindigde faillissementen

In 2010 zijn 8 400 faillissementen beëindigd, waarvan 5 218 door opheffing wegens gebrek aan baten, 2 247 door boedelvereffening, 761 door schuldsanering en 174 door akkoord (zie staat 3.1). Daarnaast zijn 205 faillissementen vernietigd. Ruim 60 procent van de beëindigde faillissementen in 2010 betrof een opheffing wegens gebrek aan baten. Dat is vrijwel onveranderd ten opzichte van 2008. Daarentegen is het aandeel faillissementen dat werd beëindigd door middel van boedelvereffening, gedaald van 30 procent in 2008 tot 27 procent in 2010.

Van de faillissementen werd 9 procent in 2010 beëindigd door omzetting in een schuldsanering. Wanneer een faillissement wordt beëindigd door omzetting in een schuldsanering, vinden geen uitkeringen plaats bij de afwikkeling van het faillissement, maar pas in het erop volgende schuldsaneringstraject. Om deze reden zullen de beëindigingen door schuldsanering en de vernietigde faillissementen in het verdere artikel buiten beschouwing blijven.

Als de faillissementen die zijn omgezet in een schuldsanering, niet worden meegeteld, zijn 7 639 faillissementen beëindigd in 2010 (2008: 7 196). Het ging daarbij om beëindigde faillissementen van 5 108 vennootschappen en andere rechtsvormen, 760 eenmanszaken en 1 771 natuurlijke personen.

3.1 Beëindigde faillissementen naar wijze van beëindiging ¹⁾

	2002	2004	2006	2008	2010	2002	2004	2006	2008	2010
	<i>aantal</i>					<i>%</i>				
Beëindigd door										
boedelvereffening	254	998	2 339	2 279	2 247	6,0	15,9	24,2	29,8	26,8
akkoord	162	122	166	217	174	3,8	2,0	1,7	2,9	2,1
opheffing	3 533	4 819	6 614	4 700	5 218	83,5	76,8	68,4	61,5	62,1
schuldsanering	285	334	546	445	761	6,7	5,3	5,6	5,8	9,1
Totaal	4 234	6 273	9 665	7 641	8 400	100	100	100	100	100

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

Aanvragers

Een faillissement begint doorgaans met een rekest tot faillietverklaring dat bij de rechtbank wordt ingediend. Dit verzoek kan worden ingediend door de schuldenaar zelf of door een of meer schuldeisers (waaronder Belastingdienst en Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen). Een faillietverklaring kan ook worden gevorderd door het Openbaar Ministerie (vanwege openbaar belang).

Behalve naar aanleiding van een ingediend rekest kan een faillissement ook ambtshalve door de rechtbank worden uitgesproken, als de schuldenaar de definitieve surseance van betaling of de homologatie van een akkoord wordt geweigerd. Tot slot kunnen natuurlijke personen in een schuldsaneringstraject failliet worden verklaard, als zij zich niet aan de voorwaarden van de

schuldsanering houden. Met ingang van januari 2008 zijn de regels hiervoor echter aangescherpt en wordt alleen nog in een beperkt aantal gevallen een faillissement uitgesproken.

In staat 3.2 wordt voor verschillende rechtsvormen een overzicht gegeven van beëindigde faillissementen naar de wijze van aanhangig maken. In het verslagjaar 2010 is 60 procent van de beëindigde faillissementen van vennootschappen op eigen verzoek aanhangig gemaakt. Bij de eenmanszaken en natuurlijke personen lag dit aandeel met respectievelijk 25 en 19 procent aanzienlijk lager.

Verder is 35 procent van de in 2010 beëindigde faillissementen van vennootschappen op verzoek van schuldeisers, zoals personeel, fiscus, UWV en banken, aanhangig gemaakt.

Bij de faillissementen van natuurlijke personen was 45 procent van de beëindigingen in 2010 het gevolg van een mislukte schuldsanering.

3.2 Beëindigde faillissementen naar wijze aanhangig maken en rechtsvorm, 2010

	Vennootschappen e.d.	Eenmanszaken	Natuurlijke personen en nalatenschappen	Totaal
<i>% van de beëindigingen</i>				
Na surseance van betaling	5,3	1,1	0,9	3,9
Na schuldsanering	–	1,7	45,3	10,7
Op eigen aangifte	59,6	25,3	18,7	46,7
Op verzoek van				
personeel	5,0	3,7	1,0	3,9
fiscus en UWV	4,1	7,8	2,5	4,1
bank/financieringsmaatschappij	0,8	1,3	2,8	1,3
overig en onbekend	25,2	59,2	28,8	29,4
Totaal beëindigingen	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>aantal</i>				
Totaal beëindigingen	5 108	760	1 771	7 639

Bron: CBS.

Oorzaak

Verslechterende macro-economische omstandigheden laten zich het hevigst of het eerst voelen bij de slechter functionerende bedrijven. Het is dan ook niet altijd duidelijk vast te stellen of het faillissement toe te rekenen valt aan mismanagement of aan economische problemen. In dit soort gevallen is voor de bepaling van de oorzaak van het faillissement de zienswijze van de curator gevolgd.

Het spreekt vanzelf dat er soms meerdere oorzaken aan te geven zijn. In die gevallen is er gekozen voor de door de curator of rechter-commissaris aangegeven belangrijkste oorzaak.

Over de oorzaak van faillissementen van natuurlijke personen (zonder eenmanszaak) is in de regel in de faillissementsdossiers weinig informatie aanwezig. De indruk bestaat echter dat de

schulden die uiteindelijk leiden tot het faillissement, veelal zijn opgebouwd doordat de persoon het uitgavenpatroon niet tijdig genoeg aanpast aan een gewijzigde inkomenssituatie. Indien men dan gedwongen is (jarenlang) van een uitkering rond te komen, wordt de financiële situatie uitzichtloos.

Een andere oorzaak van het faillissement van natuurlijke personen is het faillissement van een vennootschap onder firma (vof) of Commanditair vennootschap (CV) waar de natuurlijke persoon vennoot van is. De natuurlijke persoon gaat dan wegens de aansprakelijkheidsrelatie eveneens failliet. Verder zijn er natuurlijke personen die als ondernemer schulden hebben opgebouwd en na het beëindigen van het ondernemerschap (de eenmanszaak) alsnog failliet gaan. Tot slot kunnen natuurlijke personen vanuit de schuldsanering failliet worden verklaard.

Van de in 2010 beëindigde faillissementen was bij 28 procent van de faillissementen van vennootschappen en overige rechtspersonen sprake van mismanagement (2008: 34 procent). Bijna een op de drie faillissementen had, net als in 2008, economische oorzaken. Verder was 13 procent van de afgewikkelde faillissementen in 2010 een gevolg van het faillissement van de holding of moeder- of zusterbedrijven (2008: 8 procent).

3.3 Beëindigde faillissementen van bedrijven en instellingen naar oorzaak ¹⁾

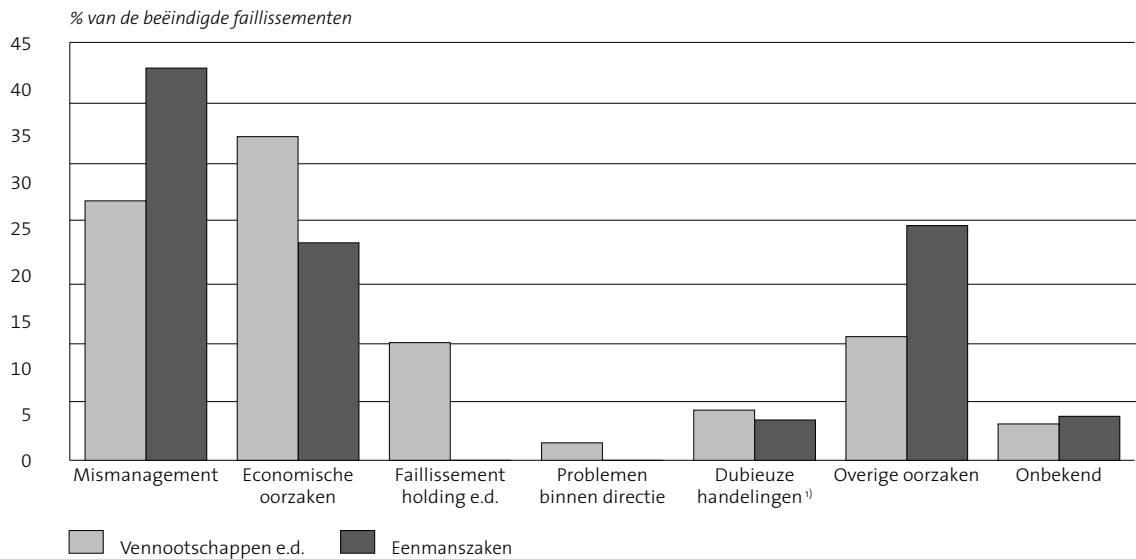
	Mis- manage- ment	Econo- mische oorzaken	Faillissement holding, moeder-/ zuster-/ bedrijven	Problemen binnen directie	Dubieuze handelingen, lege B.V.'s	Overige oorzaken	Oorzaak onbekend	Totaal
Vennootschappen en overige rechtspersonen								
2000	802	473	162	78	87	456	115	2 173
2002	728	467	390	91	57	371	84	2 188
2004	962	949	385	143	99	622	175	3 334
2006	1 422	1 639	423	182	191	806	309	4 972
2008	1 344	1 365	304	81	106	590	167	3 957
2010	1 427	1 780	647	96	276	680	200	5 108
Eenmanszaken								
2000	334	131			28	369	89	951
2002	213	95			31	367	62	768
2004	250	100			35	386	62	833
2006	345	218			43	561	90	1 257
2008	355	165			12	324	60	916
2010	321	178			33	192	36	760

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

Bij de eenmanszaken was ruim 40 procent van de beëindigde faillissementen het gevolg van mismanagement (2008: 39 procent). Verder ging het in 23 procent van deze beëindigingen om een faillissement om economische redenen. Dit is hoger dan in 2008 (18 procent). Daarnaast komt het bij eenmanszaken voor dat de eigenaar in de privé-situatie het uitgavenpatroon niet tijdig heeft aangepast aan de gewijzigde inkomenssituatie. Deze oorzaak is in de categorie 'overige oorzaken' gerubriceerd. Eén op de vier beëindigde faillissementen valt in deze categorie. In 2008 was dat zelfs nog meer: toen ging het om 35 procent van de beëindigingen van eenmanszaken.

3.4 Beëindigde faillissementen naar oorzaak, 2010

Bron: CBS.

¹⁾ Hieronder vallen 'bodembeslag', 'kredietstop', 'lege bv's' en 'dubieuze handelingen'.

Behandelingsduur en rechtsvorm

De behandeling van beëindigde faillissementen verliep in 2010 vlotter dan in 2008. In 2010 werd 60 procent van de beëindigde faillissementen binnen twee jaar afgehandeld. In 2008 was dit in iets meer dan de helft van de faillissementen het geval.

3.5 Behandelingsduur van beëindigde faillissementen naar rechtsvorm¹⁾

	Natuurlijke personen		Bedrijven en instellingen						Totaal	
	2008	2010	Eenmanszaken		Besloten vennootschappen		Overige rechtsvormen		2008	2010
			2008	2010	2008	2010	2008	2010		
	%									
Maanden										
tot 6	16,4	10,8	4,3	6,1	2,1	3,4	1,4	4,0	6,9	5,4
6 tot 12	28,4	28,6	15,9	24,3	10,3	16,1	12,3	23,8	16,8	20,4
12 tot 18	20,8	21,2	20,0	17,9	12,3	19,7	12,9	18,7	16,0	19,8
18 tot 24	11,7	13,7	15,1	12,8	11,7	12,7	13,6	13,5	12,2	13,0
24 tot 36	11,3	13,4	24,5	14,1	20,6	13,9	22,4	17,0	18,3	14,0
36 tot 48	5,5	5,3	8,7	9,3	13,6	9,4	16,8	8,9	10,7	8,4
48 tot 60	2,8	3,8	5,1	9,7	9,9	7,6	9,2	4,7	7,0	6,7
meer dan 60	3,2	3,0	6,3	5,7	30,7	17,2	10,9	9,4	12,2	12,2
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

Het vlotter verlopen komt vooral tot uiting bij de besloten vennootschappen en de overige rechtsvormen (vof, NV, CV, maatschappen, stichtingen etc.). Iets meer dan de helft (52 procent) van de faillissementen van besloten vennootschappen en 60 procent van de faillissementen van overige rechtsvormen werd binnen twee jaar afgehandeld. In 2008 was dit bij respectievelijk 36 en 40 procent het geval.

Bij de natuurlijke personen is een tegengestelde beweging zichtbaar. Het aandeel zaken dat binnen een jaar werd afgehandeld, daalde van 45 procent in 2008 tot bijna 40 procent in 2010 en het aandeel faillissementen met een looptijd van twee jaar of meer nam toe van 23 procent in 2008 tot ruim 25 in 2010.

De toename van zaken met een looptijd van twee jaar en meer wordt voornamelijk veroorzaakt door faillissementen van de overige rechtsvormen (vof, NV, CV, maatschappen, stichtingen etc.). Dergelijke zaken zijn doorgaans complex van aard, waarbij grote sommen geld en vaak vele schuldeisers in het spel zijn.

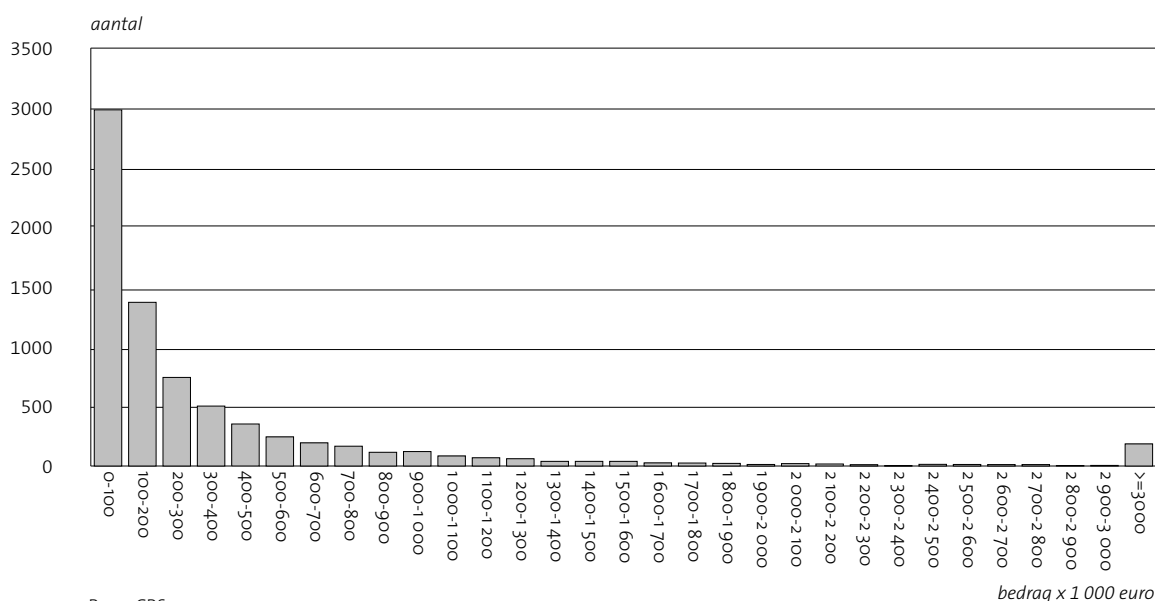
4. Onbetaald gebleven schulden bij faillissementen¹⁾

In 2010 zijn 7,6 duizend faillissementen beëindigd op een andere wijze dan omzetting in een schuldsanering. Deze faillieten lieten een totaalschuld achter van ruim 4,6 miljard euro. Van deze schuld kon slechts 10 procent worden terugbetaald aan de schuldeisers (449 miljoen euro). Dit is nagenoeg hetzelfde percentage als in 2008.

Als de boedelkosten buiten beschouwing worden gelaten bij het berekenen van de verhouding tussen het terugbetaalde bedrag en de schuld, levert dit de zgn. *recovery rate* op. Daarbij is de *overall recovery rate* gedefinieerd als: de verhouding tussen het bedrag dat per jaar bij alle beëindigde faillissementen **in totaal** is terugbetaald en de totale schuld (beide bedragen exclusief de boedelkosten). In 2010 bedroeg de overall recovery rate 5,0 procent, hetgeen iets lager was dan in 2008 (5,5 procent).

Daarnaast kan de *gemiddelde recovery rate* berekend worden: hiervoor wordt **per beëindiging** de verhouding bepaald tussen het terugbetaalde bedrag en het oorspronkelijke schuldbedrag (exclusief boedelkosten). Vervolgens wordt het gemiddelde van deze verhouding berekend voor alle beëindigingen. In 2010 kwam de gemiddelde recovery rate uit op 5,1 procent. Dat is

4.1 Frequentieverdeling onbetaald gebleven schuld, 2010

¹⁾ De bedragen van de onbetaald gebleven schulden, zoals genoemd in dit hoofdstuk, zijn waarschijnlijk onderschat. Bij het berekenen van de schuldbedragen is namelijk gebruik gemaakt van de vorderingen die de crediteuren hebben ingediend bij de curator. In veel gevallen nemen crediteuren echter niet de moeite om een vordering in te dienen, als zij het vermoeden hebben dat het hen in financieel opzicht weinig zal opleveren. Voor deze ontbrekende vorderingen is niet gecorrigeerd bij het berekenen van de onbetaald gebleven schulden.

lager dan in 2008 (6,9 procent). Dit duidt erop dat in 2010 **per faillissement** gemiddeld een lager percentage van de schulden is terugbetaald dan in 2008.

De onbetaalde schuld in 2010 kwam uit op bijna 4,2 miljard euro. Daarbij bleef voor de fiscus en het UWV een bedrag van 993 miljoen euro onbetaald. Het aantal beëindigde faillissementen lag in 2010 6 procent hoger dan in 2008. De onbetaald gebleven schuld per beëindigd faillissement in 2010 is, ten opzichte van 2008, met 8 procent gestegen en kwam uit op 546 duizend euro (2008: 504 duizend euro).

De mediaan van de totaal onbetaald gebleven schulden bedroeg 149 duizend euro. Dit houdt in dat er in de helft van de bekeken beëindigingen een onbetaalde schuld was van 149 duizend euro of minder. Zoals gezien was de gemiddeld onbetaalde schuld echter bijna 4 keer zo hoog. Dat duidt op een *rechtsscheve* verdeling: bij een beperkt aantal faillissementen was sprake van een zeer hoge onbetaalde schuld. In 2010 was de onbetaalde schuld minder rechtsscheef verdeeld dan in 2008. In 2008 bedroeg de mediaan van de onbetaald gebleven schulden 109 duizend euro en de gemiddeld onbetaalde schuld 504 duizend euro.

Vennootschappen e.d.

In 2010 had 67 procent van het aantal onderzochte beëindigde faillissementen betrekking op een rechtspersoon, BV, vennootschap onder firma of een CV (in de rest van dit artikel wordt naar deze groep verwezen als 'vennootschappen e.d.').

Deze faillissementen namen 88 procent van het totale bedrag aan onbetaald gebleven schulden voor hun rekening. In totaal hebben de vennootschappen e.d. 3,7 miljard euro aan schulden onbetaald gelaten.

De onbetaalde schuld per beëindigd faillissement bedroeg bij vennootschappen e.d. in 2010 gemiddeld 722 duizend euro (2008: 790 duizend euro). Ook hier was sprake van een scheve verdeling. De mediaan van de totaal onbetaald gebleven schuld bedroeg in 2010 namelijk 220 duizend euro. De fiscus en het UWV kregen in 2010 bij de beëindigde faillissementen van vennootschappen e.d. een bedrag van 859 miljoen euro niet uitbetaald. Dat komt overeen met een bedrag van gemiddeld 168 duizend euro per beëindiging. In 2008 was dat nog 176 duizend euro.

De gemiddelde recovery rate bij de vennootschappen e.d. is afgenomen van 5,5 procent in 2008 tot 5,1 procent in 2010. Ook bij de overall recovery rate is sprake van een afname van 5,7 procent in 2008 tot 5,1 procent in 2010.

In 2010 is door de curatoren een bedrag van 39 miljoen euro voor de separatisten gerealiseerd. In de regel zijn dit leveranciers die eigendomsvoorbehoud hebben gemaakt of leasemaatschappijen en financiers die (een deel van) de bezittingen krachtens zekerheidsoverdracht buiten het faillissement kunnen houden. Dit bedrag komt neer op bijna 8 procent van de door de curatoren gerealiseerde activa in 2010. In 2008 was dat bijna 18 procent.

Aan de separatisten van de vennootschappen en overige rechtspersonen is 28 miljoen euro afgedragen²⁾ (zie staat 4.2).

²⁾ Dit bedrag is waarschijnlijk een sterke onderschatting van het werkelijke bedrag dat door de separatisten is gerealiseerd. Dit komt doordat de realisatie hiervan zich veelal buiten de curator om voltrekt.

4.2 Financiële gegevens van beëindigde faillissementen naar rechtsvorm ¹⁾

	Natuurlijke personen		Bedrijven en instellingen				Totaal	
	2008	2010	Eenmanszaken		Vennootschappen e.d.		2008	2010
			2008	2010	2008	2010		
<i>aantal</i>								
Beëindigde faillissementen	2 257	1 771	916	760	4 023	5 108	7 196	7 639
<i>mln euro</i>								
Gerealiseerde activa	27	29	27	22	424	438	478	488
waarvan afgedragen aan bank of andere rechthebbende krachtens zekerheids-overdracht, leasing e.d.	7	8	7	3	70	28	84	39
Saldo activa	20	21	20	18	354	410	394	449
Schulden aan								
boedelkosten	13	18	16	16	215	280	243	314
fiscus en UWV	78	71	74	72	759	926	911	1 068
overige preferente en concurrente schuldeisers	194	231	114	114	2 556	2 895	2 866	3 240
Totaal schulden	285	320	204	202	3 529	4 100	4 021	4 622
Saldo activa uitgekeerd aan								
boedelkosten	10	10	12	12	163	215	185	236
fiscus en UWV	5	5	5	4	51	66	61	75
overige preferente en concurrente schuldeisers	6	6	3	2	139	129	148	137
Totaal uitgekeerd	21	21	20	18	354	410	394	449
Onbetaald gebleven schuld	265	299	184	184	3 177	3 690	3 626	4 173
w.o. aan fiscus en UWV	73	66	69	67	708	859	850	993
<i>1 000 euro</i>								
Gemiddeld onbetaald gebleven schuld	117	169	201	241	790	722	504	546
w.o. aan fiscus en UWV	32	37	76	88	176	168	118	130
<i>%</i>								
Gemiddelde recovery rate	9,7	3,5	6,7	3,7	5,5	5,1	6,9	5,1
Overall recovery rate	3,7	3,6	4,2	3,5	5,7	5,1	5,5	5,0

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

Eenmanszaken en natuurlijke personen

De totale onbetaalde schuld van de in 2010 beëindigde faillissementen van eenmanszaken bedroeg 184 miljoen euro, waarvan 67 miljoen euro aan de fiscus en het UWV. De in 2010 beëindigde faillissementen van eenmanszaken hebben gemiddeld 241 duizend euro aan schuld onbetaald gelaten (in 2008: 201 duizend euro). Ten opzichte van 2008 betekent dit een toename met bijna 20 procent. De mediaan van de totaal onbetaalde schulden bedroeg voor de eenmanszaken 139 duizend euro (2008: 117 duizend).

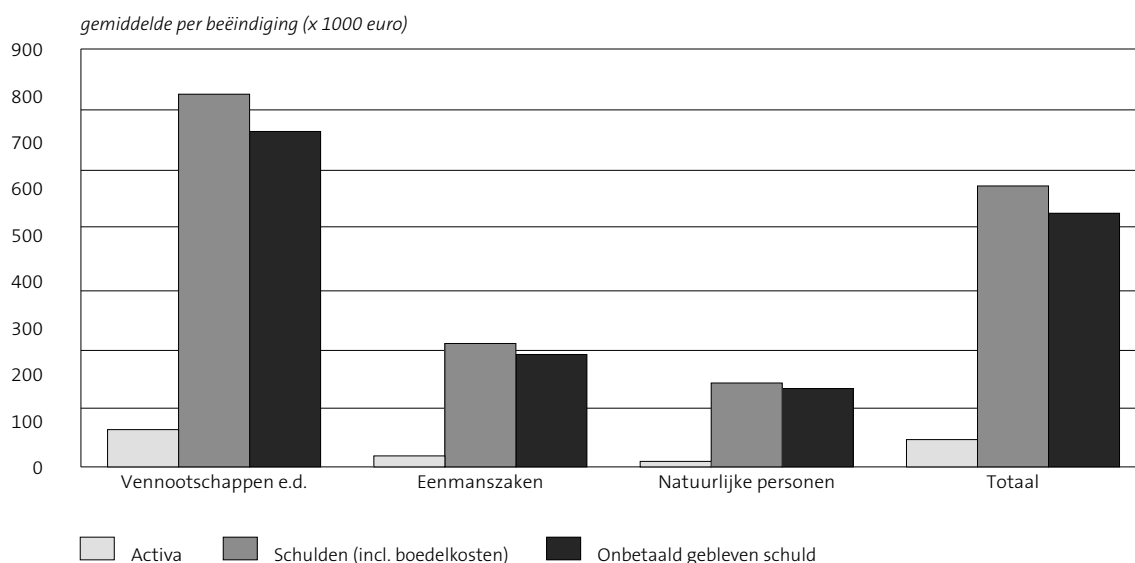
De overall recovery rate nam af van 4,2 procent in 2008 tot 3,5 procent in 2010, net als de gemiddelde recovery rate: van 6,7 procent tot 3,7 procent.

Bij de beëindigde faillissementen van natuurlijke personen bleef in 2010 een bedrag van ruim 299 miljoen euro onbetaald. De fiscus en het UWV bleven met 66 miljoen euro aan onbetaalde schulden achter.

Het gemiddelde bedrag aan onbetaald gebleven schuld bedroeg 169 duizend euro in 2010. In 2008 was dat nog 117 duizend euro. De mediaan van de totaal onbetaalde schulden bedroeg 47 duizend euro (2008: 29 duizend euro). De gemiddelde recovery rate daalde van 9,7 procent in 2008 tot 3,5 procent in 2010. De overall recovery rate kwam uit op 3,6 procent.

Bij natuurlijke personen en bij eenmanszaken zijn de uitkeringen aan overige preferente en concurrente schuldeisers relatief laag. In het verslagjaar 2010 was bij de eenmanszaken en natuurlijke personen voor de overige preferente en concurrente schuldeisers (na aftrek van de faillissementskosten) 2, respectievelijk 6 miljoen euro beschikbaar. Dit is respectievelijk 2,6 duizend euro en 3,4 duizend euro per faillissement. Van de totale schulden aan overige preferente en concurrente schuldeisers werd in 2010 bijna 3 procent uitbetaald. In 2008 was dat ruim 2 procent.

4.3 Financiële gegevens van beëindigde faillissementen, 2010

Bron: CBS.

Financiële gegevens beëindigde faillissementen bv's

Omdat bijna 60 procent van de beëindigde faillissementen betrekking heeft op besloten vennootschappen, wordt in staat 4.4 een overzicht gegeven van de activa en passiva, boedelkosten en uitgekeerde bedragen van de beëindigingen van deze groep sinds 2000. Het totaal onbetaald gebleven bedrag is in 2010, in vergelijking met het voorgaande jaar, met 23 procent gestegen. Maar doordat het aantal beëindigde faillissementen in 2010 sterker is toegenomen (+28 procent), is het gemiddelde bedrag aan onbetaald gebleven schulden gedaald. Dit geldt

ook voor de gemiddelde onbetaalde schuld aan de fiscus en UWV: in 2010 kwam dit uit op 177 duizend euro per rechtspersoon (-4 procent ten opzichte van 2008). Van de in 2010 afgewikkelde faillissementen hebben de fiscus en de UWV ruim 7 procent van hun openstaande vorderingen op de besloten vennootschappen geïnd. De overige preferente en concurrente schuldeisers hebben samen bijna 3 procent van hun vorderingen op de besloten vennootschappen uitbetaald gekregen. Dit is aanzienlijk minder dan in 2008, toen 6 procent werd uitbetaald.

4.4 Financiële gegevens van beëindigde faillissementen van besloten vennootschappen¹⁾

	2004	2006	2008	2010
	<i>aantal</i>			
Beëindigde faillissementen	2 931	4 430	3 536	4 536
	<i>mln euro</i>			
Gerealiseerde activa	234	378	398	342
waarvan afgedragen aan bank of andere rechthebbende krachtens zekerheidsoverdracht, leasing e.d.	59	104	69	24
Saldo activa	176	274	329	318
Schulden aan				
boedelkosten	125	228	200	252
fiscus en UWV	356	717	717	867
overige preferente en concurrente schuldeisers	1 131	1 824	2 046	2 444
Totaal	1 612	2 769	2 963	3 562
Saldo activa uitgekeerd aan				
boedelkosten	90	164	151	190
fiscus en UWV	30	69	47	63
overige preferente en concurrente schuldeisers	54	41	130	65
Totaal uitgekeerd	173	274	329	318
Onbetaald gebleven schuld	1 438	2 496	2 635	3 244
w.o. aan fiscus en UWV	326	649	670	803
	<i>1 000 euro</i>			
Gemiddeld onbetaald gebleven schuld	491	563	745	715
w.o. aan fiscus en UWV	111	146	189	177
	%			
Gemiddelde recovery rate	4,1	4,1	5,2	3,8
Overall recovery rate	5,7	4,3	6,4	3,9

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

Financiële gegevens beëindigingen naar wijze aanhangig maken

In de staten 4.5, 4.6 en 4.7 wordt een overzicht gegeven van de activa en passiva van de beëindigingen van de verschillende rechtsvormen onderverdeeld naar de wijze waarop een faillissement aanhangig gemaakt is. Hieruit blijkt dat bij vennootschappen e.d. de passiva het grootst waren bij faillissementen die op eigen aangifte zijn uitgesproken (zie staat 4.5). In 2010 ging het om een bedrag van ruim 2 miljard euro, ruim de helft van het totale bedrag aan passiva (3,8 miljard euro).

4.5 Beëindigde faillissementen van vennootschappen e.d. naar wijze van aanhangig maken, 2010

	Beëindigde faillissementen	Activa	Passiva excl. boedelkosten		
			totaal	wv. aan	
				fiscus en UWV	overige preferente en concurrente crediteuren
	<i>aantal</i>	<i>mln euro</i>			
Na surseance van betaling	271	73	338	71	267
Op eigen aangifte	3 042	277	2 030	439	1 591
Op verzoek van					
personeel	255	9	137	50	87
fiscus en UWV	211	9	148	91	57
bank/financieringsmaatschappij	42	6	49	6	43
overig en onbekend	1 287	64	1 119	269	850
Totaal ¹⁾	5 108	438	3 820	926	2 895

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

4.6 Beëindigde faillissementen van eenmanszaken naar activa, passiva en wijze van aanhangig maken, 2010

	Beëindigde faillissementen	Activa	Passiva excl. boedelkosten		
			totaal	wv. aan	
				fiscus en UWV	overige preferente en concurrente crediteuren
	<i>aantal</i>	<i>mln euro</i>			
Na surseance van betaling	8	0,4	2,2	0,4	1,8
Na schuldsanering	13	0,5	2,9	0,4	2,5
Op eigen aangifte	192	4,6	48,1	18,6	29,4
Op verzoek van					
personeel	28	1,0	8,7	3,3	5,5
fiscus en UWV	59	2,7	22,0	16,2	5,9
bank/financieringsmaatschappij	10	0,1	3,1	0,6	2,4
overig en onbekend	450	12,4	98,7	32,1	66,6
Totaal ¹⁾	760	21,7	185,8	71,6	114,1

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

Bij de eenmanszaken (staat 4.6) bedroegen de passiva bij faillissementen op eigen aangifte 48 miljoen euro, ruim een kwart van de totale passiva (186 miljoen euro). Voor natuurlijke personen (staat 4.7) was ruim 15 procent van de passiva afkomstig uit faillissementen op eigen aangifte, en een zelfde percentage uit faillissementen na een mislukte schuldsanering.

4.7 Beëindigde faillissementen van natuurlijke personen en nalatenschappen naar wijze van aanhangig maken, 2010

	Beëindigde faillissementen	Activa	Passiva excl. boedelkosten		
			totaal	w.v. aan	
				fiscus en UWV	overige preferente en concurrente credi- teuren
	<i>aantal</i>	<i>mln euro</i>			
Na schuldsanering	803	8,7	46,8	8,9	37,9
Op eigen aangifte	329	3,8	46,9	14,4	32,5
Op verzoek van					
bank/financieringsmaatschappij	49	2,3	32,5	7,4	25,1
overig en onbekend	590	13,8	175,1	40,1	135,0
Totaal ¹⁾	1 771	28,6	301,4	70,8	230,5

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

5. Strafbare benadeling en onbetaald gebleven schuld

Strafbare benadeling van schuldeisers

Hoewel het onderzoek alle beëindigde faillissementen omvat, worden in deze paragraaf alleen gegevens over bedrijven en instellingen gepresenteerd. Dit betekent dat de gegevens over strafbare benadeling van schuldeisers door natuurlijke personen buiten beschouwing blijven. Vanaf het verslagjaar 2004 heeft een uitbreiding van de vraagstelling plaatsgevonden met betrekking tot de (financiële) afwikkeling en strafbare benadeling van schuldeisers van het faillissement. Hierdoor is het mogelijk geworden om vanaf 2004 onderscheid te maken tussen *zekere* en *waarschijnlijke* strafbare benadeling van schuldeisers.

5.1 Beëindigde faillissementen van bedrijven en instellingen naar rechtsvorm en strafbare benadeling van schuldeisers ¹⁾

	Enmanszaken	Besloten vennootschap	Vennootschap onder firma	Overige	Totaal
	%				
2004					
Geen	88,7	81,6	97,1	74,6	83,5
Zeker	4,9	9,2	1,5	10,2	8,0
Waarschijnlijk	6,4	9,1	1,5	15,2	8,5
Totaal	100	100	100	100	100
Totaal (aantal)	833	2 931	206	197	4 167
2006					
Geen	91,7	78,8	90,8	78,8	82,0
Zeker	4,1	9,4	4,4	8,4	8,1
Waarschijnlijk	4,2	11,8	4,7	12,8	9,9
Totaal	100	100	100	100	100
Totaal (aantal)	1 257	4 430	316	226	6 229
2008					
Geen	87,7	74,5	88,8	76,2	77,8
Zeker	5,9	12,6	7,1	12,1	11,1
Waarschijnlijk	6,4	12,8	4,6	10,9	11,1
Totaal	100	100	100	100	100
Totaal (aantal)	916	3 536	241	248	4 941
2010					
Geen	89,2	73,5	91,9	76,0	76,4
Zeker	5,0	13,4	4,8	9,7	11,8
Waarschijnlijk	5,8	13,0	3,3	14,6	11,8
Totaal	100	100	100	100	100
Totaal (aantal)	760	4 536	209	362	5 868

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

In 2010 was bij 692 beëindigde faillissementen sprake van *zekere* strafbare benadeling van schuldeisers. Dat komt overeen met nog geen 12 procent van de beëindigingen. Dat is vrijwel onveranderd ten opzichte van 2008 (11 procent).

Het **aantal** beëindigingen met zekere strafbare benadeling van schuldeisers was het hoogst bij de besloten vennootschappen. In 2010 ging het om 610 zaken en in 2008 om 447 gevallen. Het **aandeel** beëindigingen met zekere strafbare benadeling was in 2010 het hoogst bij de besloten vennootschappen (13 procent), gevolgd door de categorie overige rechtsvorm. Ook in 2008 was dit het geval.

In 2010 was in 695 gevallen sprake van *waarschijnlijke* strafbare benadeling. Dat komt overeen met 12 procent van de beëindigde faillissementen uit 2010 die zijn onderzocht. Bekeken per rechtsvorm kwam waarschijnlijke strafbare benadeling het vaakst voor bij de besloten vennootschappen. Het ging hier om 590 gevallen, 13 procent van de beëindigde faillissementen van deze rechtsvorm.

Omvang onbetaald gebleven schulden bij fraude

Van de onbetaald gebleven schuld van de in 2010 beëindigde faillissementen is 33 procent toe te schrijven aan zaken met zekere en waarschijnlijke strafbare benadeling van schuldeisers. Van de onbetaald gebleven schuld is 688 miljoen euro toe te schrijven aan zaken met zekere strafbare benadeling. Dat komt overeen met 18 procent van de totale onbetaalde schuld en 12 procent van de zaken. In 2008 was dat 322 miljoen euro, wat neerkomt op 10 procent van het

5.2 Onbetaald gebleven schuld bij beëindigde faillissementen van bedrijven en instellingen naar rechtsvorm en strafbare benadeling van schuldeisers ¹⁾

	Enmanszaken	Besloten vennootschap	Vennootschap onder firma	Overige	Totaal
<i>mln euro</i>					
2004					
Geen	110	1 136	39	104	1 389
Zeker	12	167	–	14	193
Waarschijnlijk	10	135	–	19	165
Totaal	133	1 438	39	137	1 747
2006					
Geen	182	1 955	51	90	2 277
Zeker	16	247	3	18	284
Waarschijnlijk	26	294	3	28	352
Totaal	224	2 496	57	136	2 913
2008					
Geen	154	1 976	64	162	2 356
Zeker	16	294	4	7	322
Waarschijnlijk	14	365	3	302	684
Totaal	184	2 635	71	471	3 361
2010					
Geen	159	2 320	50	63	2 593
Zeker	10	487	4	186	688
Waarschijnlijk	14	436	4	140	593
Totaal	184	3 244	57	389	3 874

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

totale onbetaalde bedrag. Bij de zaken waarbij zeker sprake was van strafbare benadeling bleef in 2010 gemiddeld 993 duizend euro aan schulden onbetaald. In 2008 was dat nog 586 duizend euro per zaak.

Bij eenmanszaken met zekere strafbare benadeling (5 procent van de eenmanszaken) bedroeg de onbetaald gebleven schuld 10 miljoen euro. Dit is 5 procent van de totale onbetaald gebleven schuld in deze categorie. Gemiddeld per zaak bleef er in 2010 voor 274 duizend euro aan onbetaalde schulden over. Dat was in 2008 nog 305 duizend euro.

Bij de categorie besloten vennootschappen steeg de gemiddeld onbetaald gebleven schuld bij zekere strafbare benadeling juist: van 657 duizend euro in 2008 naar 799 duizend euro in 2010 (+22 procent). De onbetaald gebleven schuld bij zekere strafbare benadeling van schuldeisers bedroeg in 2010 in totaal 487 miljoen euro. Dit is 15 procent van de onbetaald gebleven schuld van de besloten vennootschappen (12 procent van het aantal zaken).

5.3 Gemiddeld onbetaald gebleven schuld in beëindigde faillissementen van bedrijven en instellingen naar rechtsvorm en strafbare benadeling van schuldeisers ¹⁾

	Enmanszaken	Besloten vennootschap	Vennootschap onder firma	Overige	Totaal
<i>1 000 euro</i>					
2004					
Geen	149	475	194	707	400
Zeker	296	617	63	679	576
Waarschijnlijk	194	503	126	646	466
Totaal	159	491	191	695	419
2006					
Geen	158	560	178	502	446
Zeker	314	591	233	951	566
Waarschijnlijk	494	564	199	981	569
Totaal	178	563	182	603	468
2008					
Geen	191	749	300	866	613
Zeker	305	657	208	248	586
Waarschijnlijk	240	806	279	11 180	1 244
Totaal	201	745	293	1 916	680
2010					
Geen	235	696	258	229	579
Zeker	274	799	442	5 314	993
Waarschijnlijk	306	740	496	2 642	854
Totaal	241	715	275	1 075	660

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

6. Bijlage

Gehanteerde begrippen

Aanhangig maken van een faillissement

Een faillissement kan op de volgende wijzen aanhangig gemaakt worden:

- Eigen aangifte
- Verzoek schuldeisers
- Vordering van het Openbaar Ministerie
- Ambtshalve
- Na surseance van betaling
- Van rechtswege na mislukte schuldsaneringsregeling.

De schuldeisers kunnen nog onderscheiden worden naar:

- bank/financieringsmaatschappij,
- UWV,
- fiscus,
- personeel
- overige schuldeisers.

Indien de aanvrager van het faillissement directeur/aandeelhouder is van de desbetreffende besloten vennootschap, wordt de aanvraag beschouwd als eigen aangifte.

Beëindiging van een faillissement

Een faillissement kan worden beëindigd door vernietiging, opheffing (wegens gebrek aan baten), insolventie (boedelvereffening), akkoord of (bij natuurlijke personen) door omzetting in een schuldsanering. Indien een faillissement is vernietigd of wordt omgezet in een schuldsanering, wordt in dit onderzoek aangenomen dat er in het geheel geen sprake is geweest van een faillissement.

Staat het voor de curator min of meer vast dat hij bij de afwikkeling van het faillissement geen uitkering zal kunnen doen aan schuldeisers met concurrente vorderingen en dat uit het beschikbare actief – na betaling van boedelschulden – slechts een uitkering beschikbaar zal zijn voor schuldeisers met preferente vorderingen, dan dient de curator de weg te volgen van afwikkeling volgens art. 137a e.v. Fw. De wet bepaalt dat in dat geval geen verificatievergadering noodzakelijk is en regelt de uitkering aan de preferente schuldeisers via een vereenvoudigde uitdelingslijst.

Behandelingsduur van een faillissement

Het tijdsverloop tussen de datum van faillietverklaring en de datum waarop het faillissement door de rechtbank wordt beëindigd. De duur is op dagen bepaald en een maand is gesteld op 30 dagen.

Gemiddelde recovery rate

Percentage dat aangeeft welk gedeelte van de schulden (exclusief de boedelkosten) er gemiddeld per beëindigd faillissement wordt uitgekeerd. Het gaat hier om schulden (fiscus, UWV, overige preferente en concurrente schulden) die bestaan op het moment van het faillissement en alle uitkeringen aangaande die schulden.

Mediaan

De waarde van de middelste, naar grootte gerangschikte, waarneming.

Onbetaald gebleven schulden

Het CBS verricht onderzoek naar de onbetaald gebleven schulden van beëindigde faillissementen. Niet altijd zijn alle dossiers van beëindigde faillissementen beschikbaar. Daarom worden de financiële gegevens van de ontbrekende dossiers opgehoogd met behulp van de verhouding tussen het aantal beëindigde faillissementen en de beschikbare dossiers.

Iedere rechtbank is in zekere mate autonoom in de wijze van afwikkeling van faillissementen. Voor het uitgevoerde dossieronderzoek betekent dit dat de mate van gedetailleerdheid van verslaglegging van de faillissementscurator aan de rechter-commissaris per rechtbank kan verschillen. Dit speelt vooral bij faillissementen, waarbij weinig of geen baten zijn (te verwachten). De omvang van de vorderingen van de concurrente crediteuren wordt dan geraamd, evenals de schulden aan de UWV en Belastingdienst.

Het salaris dat daadwerkelijk aan de curator wordt uitbetaald, is afkomstig uit de activa. Zijn er geen activa, dan ontvangt de curator geen salaris. Soms wordt het salaris van de curator vastgesteld aan de hand van een door deze ingediende declaratie (ongeacht of er voldoende activa zijn) of het salaris wordt gelijkgesteld aan de aanwezige activa. Dit laatste is veelal te weinig om van een redelijke vergoeding voor de curator te kunnen spreken. In de gevallen dat er na het uitbetalen van het salaris van de curator en overige boedelkosten nog activa over zijn, maar alleen voldoende voor de superpreferente schuldeisers als fiscus en UWV, worden deze activa overgemaakt naar de Belastingdienst met het verzoek dit evenredig te verdelen tussen de UWV en de fiscus.

Oorzaken van een faillissement:

- Mismanagement: allerlei administratieve en organisatorische problemen zoals onvoldoende debiteurenbewaking, financieringsproblemen waaronder te hoge vaste lasten.
- Economische oorzaken: concurrentieproblemen, omzet- of prijsdalingen, smaakveranderingen bij het publiek.
- Problemen binnen de directie;
- Bodembeslag fiscus;
- Lege bv's;
- Dubieuze handelingen;
- Kredietstop door banken;
- Overig;
- Onbekend.

Overall recovery rate

Het percentage dat aangeeft welk gedeelte van de totale schulden over alle faillissementen (exclusief de boedelkosten) wordt uitgekeerd. Het gaat hier om schulden (fiscus, UWV, overige preferente en concurrente schulden) die bestaan op het moment van het faillissement en alle uitkeringen aangaande die schulden.

Separatisten

Dit zijn leveranciers die eigendomsvoorbehoud hebben gemaakt, leasemaatschappijen en financiers die (een deel van) de bezittingen krachtens zekerheidsoverdracht buiten het faillissement kunnen houden.

Strafbare benadeling

Tijdens het onderzoek naar onbetaald gebleven schulden van beëindigde faillissementen is ook nagegaan of de faillissementsdossiers aanwijzingen van de curator bevatten over straf-

bare benadeling van de schuldeisers door de gefailleerde. Hierbij moet vooral worden gedacht aan het verrichten van handelingen of nalaten van verplichte handelingen, die strafbaar zijn gesteld in titel XXVI van het Wetboek van Strafrecht (benadeling van schuldeisers of rechtshabbers, artikel 340 tot en met 349), evenals het stelselmatig niet betalen van verschuldigde belastingen en premies van de volks- en werknemersverzekeringen. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen *zekere* en *waarschijnlijke* strafbare benadeling.

Van *zekere strafbare benadeling van schuldeisers* is sprake, als er sprake is van een of meer van de volgende situaties:

- Er is sprake van bestuurdersaansprakelijkheid en er is een schikking geweest en/of er is een succesvolle procedure geweest.
- Er is sprake van paulianeus handelen en er is een schikking geweest en/of er is een succesvolle procedure geweest.
- Er is sprake van onrechtmatig handelen en er is een schikking geweest en/of er is een succesvolle procedure geweest.
- Er is aangifte gedaan door de curator.

Van *waarschijnlijke strafbare benadeling van schuldeisers* is sprake, als er sprake is van een of meer van de volgende situaties en er geen sprake is van zekere strafbare benadeling:

- Er is sprake van bestuurdersaansprakelijkheid, maar er is geen succesvolle procedure geweest of er is niet overgegaan tot het nemen van rechtsmaatregelen of schikking.
- Er is sprake van paulianeus handelen, maar er is geen succesvolle procedure geweest of er is niet overgegaan tot het nemen van rechtsmaatregelen of schikking.
- Er is sprake van onrechtmatig handelen, maar er is geen succesvolle procedure geweest of er is niet overgegaan tot het nemen van rechtsmaatregelen of schikking.

Bronnen van gegevens

De basisgegevens voor de faillissementsstatistiek zijn afkomstig van de griffies van de Nederlandse rechtbanken. Vrijwel onmiddellijk na het uitspreken van het vonnis tot faillietverklaring ontvangt het CBS hier een kennisgeving van. Voor de faillietverklaarde bedrijven en instellingen wordt deze informatie met behulp van het Algemeen Bedrijfsregister (ABR) van het CBS aangevuld met de voornaamste economische activiteit, grootteklasse, rechtsvorm en datum van inschrijving in het Handelsregister.

Daarnaast wordt informatie met betrekking tot beëindigde en vernietigde faillissementen verkregen van de griffies. Via dossieronderzoek zijn aanvullende gegevens vergaard over de faillissementen die in de even jaren zijn beëindigd door akkoord, insolventie of opheffing. Deze informatie wordt onttrokken aan de verslagen, aantekeningen en brieven die zich in de dossiers op de rechtbanken bevinden. Van de in 2010 te onderzoeken faillissementen zijn 187 dossiers niet aangetroffen. De cijfers zijn opgehoogd om te compenseren voor deze ontbrekende dossiers.

Bewerking van gegevens

De faillissementen zijn onderverdeeld naar diverse gezichtspunten, onder meer naar soort rechtspersoon. In beginsel is een onderscheid gemaakt tussen bedrijven en instellingen en natuurlijke personen. Gefailleerde vennoten van eveneens gefailleerde vennootschappen

onder firma en commanditaire vennootschappen, worden elk afzonderlijk als faillissementen van natuurlijke personen geteld.

De onder de eenmanszaken getelde faillissementen betreffen juridisch gezien alleen de eigenaren van die eenmanszaken. Indien de failliet in loondienst is, wordt dit faillissement meegeteld bij de natuurlijke personen.